

Ks. WIESŁAW DYLEWSKI

ORCID 0009-0005-5336-4582

PROCEDURA SĄDOWEGO WYDALENIA ZE STANU DUCHOWNEGO

Kodeks Prawa Kanonicznego z 1983 roku, w kan. 1009 podaje, iż święceniami są biskupstwo, prezbiterat i diakonat. W dwóch pierwszych zostaje udzielone kapłaństwo hierarchiczne, a diakonat jest jedynie udziałem w niższym szczeblu hierarchii, przeznaczonym do pełnienia posługi w łączności z biskupem i jego prezbiterami¹. Mężczyźni stają się duchownymi przyjmując te święcenia ważnie². Niniejszym podlegają władzy Kościoła, którego między innymi jest zakres kościelnej władzy karania³. Sankcje w Kościele zostały umieszczone w Kodeksie Jana Pawła II w Księdze VI (kan. 1311 – 1399). Ów Kodeks wyróżnia kary poprawcze, czyli cenzury i kary ekspijacyjne. Za popełnione przestępstwa duchownemu zostaje wymierzona kara, a najcięższą z nich jest wydalenie ze stanu duchownego. W każdym przypadku wydalenie to rozpatrywane jest przez trybunał kolegialny. Procedura wydalenia ze stanu duchownego zostanie przedstawiona w niniejszym artykule.

¹ Sobór Watykański II, *Konstytucja dogmatyczna o Kościele „Lumen Gentium”*, nr 29.

² Por. P. Lombardia, *Estatuto juridico de los ministros sagrados en la actual legislaci3n can3nica*, in: *Liber Amicorum Monsigneur Onclin*, Glembloux, 1976, 261 ; P. Urso, *Lo statuto giuridico dei ministri ordinati*, w AA.VV., *Episcopato, presbiteriato, diaconato. Teologia e diritto canonico*, Mediolan, 1988.

³ Zob. D. Borek, *Concursus in delicto. Formy zjawiskowe przestępstwa w kanonicznym prawie karnym*, Warszawa, 2014, 34-44.

1. PRZESTĘPSTWA ZAGROŻONE KARĄ WYDALENIA ZE STANU DUCHOWNEGO

Kara wydalenia ze stanu duchownego jest karą ekspiacyjną wymierzoną duchownemu przez trybunał kolegialny (*ferendae sententiae*). Katalog przestępstw za które wymierzana jest kara wydalenia ze stanu duchownego mieści się w Kodeksie Prawa Kanonicznego oraz w normach Kongregacji Nauki Wiary (od 2022 na mocy konstytucji apostołskiej *Praedicate Evangelium* papieża Franciszka mówimy o Dykasterii Nauki Wiary) *Normae de gravioribus delictis*⁴, (rozpatrywanie tych spraw zarezerwowane jest owej Dykasterii).

Przestępstwa, które wymienia KPK⁵, a które nie są zarezerwowane Dykasterii Nauki Wiary i osądzenie ich będzie przebiegało jedynie na drodze postępowania sądowego zgodnie z kanonami Kodeksu to: 1. użycie przemocy fizycznej wobec papieża kan. 1370 § 1⁶; 2. przestępstwo solicytacji kan. 1385; 3. usiłowanie zawarcia małżeństwa przez duchownego kan. 1394 § 1; 4. konkubinat oraz trwanie w innym grzechu zewnętrznym przeciwko czystości kan. 1395 § 1; 5. inne wykroczenia przeciwko szóstemu przykazaniu Dekalogu o których mowa w kan. 1395 § 2.

30 stycznia 2009 roku zostały nadane specjalne uprawnienia w zakresie przenoszenia duchownych do stanu świeckiego dla Dykasterii do spraw Duchowieństwa. Dykasteria ta skierowała list okólny z 18 kwietnia 2009 roku, w którym informuje wszystkich biskupów o nadanych jej uprawnieniach⁷. W liście okólnym z dnia 17 marca 2010 roku Dykasteria

⁴ Congregatio pro Doctrina Fidei, *Normae de gravioribus delicti*, 21.05.2010, AAS 102(2010), 419-430. Tekst w języku polskim w: L'Osservatore Romano nr 10 (326) 2010, 53-59.

⁵ Kodeks Prawa Kanonicznego Jana Pawła II (KPK), 25.01.1983, przekład polski zatwierdzony przez Konferencję Episkopatu Polski, stan prawny na dzień 8 sierpnia 2023 r.

⁶ Por. A. Calabrese, *Diritto penale canonico*, Cinisello Balsamo 1990, 212-213.

⁷ Por. F. Pappadia, *Ambito e procedimento di applicazione delle facoltà speciali della Congregazione per il Clero, w Ius Ecclesiae*, 1(2011), 229-251.; D. Astigueta, *Facoltà concesse alla Congregazione per il Clero*, in *Periodica*, 99 (2010), 23.

podaje szczegółową procedurę przeniesienia duchownego do stanu świeckiego przy zastosowaniu procedury administracyjnej⁸.

Na potrzeby czasu, pojawiających się doniesieniach o nadużyciach seksualnych duchownych wobec nieletnich, szczególnie w Irlandii i Stanach Zjednoczonych powstały Normy *de gravioribus delictis* promulgowane w 2001 roku, a zmodyfikowane w 2010, które rezerwują prawo osądzenia Dykasterii Nauki Wiary oraz ukazują specjalne przepisy proceduralne w celu nałożenia odpowiednich sankcji kanonicznych. Dykasterii tej zarezerwowano dziewięć najcięższych czynów przestępczych przeciw wierze, w sprawowaniu sakramentów czy przeciw moralności, za które przewidziano karę wydalenia ze stanu duchownego⁹.

Katalog przestępstw za które wymierzona jest kara wydalenia ze stanu duchownego ale zarezerwowane Dykasterii Nauki Wiary jest następujący: 1. apostazja, schizma, herezja¹⁰, 2. znieważanie postaci eucharystycznych¹¹, 3. nakłanianie penitenta do grzechu przeciwko szóstemu przykazaniu w czasie spowiedzi albo z jej okazji lub pod jej pretekstem¹², 4. naruszenie przez duchownego szóstego przykazania Bożego z osobą nieletnią aż do 18 roku życia, co zostało podwyższone w odniesieniu do zapisu kodeksowego, 5. złośliwe nagrywanie z pomocą jakichkolwiek urządzeń technicznych tego co zostaje wypowiedziane przez spowiednika lub penitenta w spowiedzi, 6. usiłowanie udzielenia kobiecie sakramentu święceń, 7. konsekracja w celu świętokradczym

⁸ Por. M. Wronowska, *Przyczyny i procedura wydalenia ze stanu duchownego*, „Studia Elckie 16” (2014) nr 4, 509.

⁹ Por. M. Stokłosa, *Utrata stanu duchownego w aktualnym prawodawstwie Kościoła łacińskiego*, Warszawa 2015, 108.

¹⁰ Zob. J. Syryjczyk, *Kanoniczne prawo karne*, Warszawa, 2003, 19-30. Do pogłębienia kwestii przestępstw o których mowa, warto zapoznać się z następującą pozycją: P. Valdrini, *Comunità, persone, governo*, Città del Vaticano, 2013, 166-167.

¹¹ Por. J. Sanchis, *Comunione e tutela penale dei Sacramenti*, in *Monitor Ecclesiasticus*, 116 (1991), 193. J. Ostrowski, *La perdita dello stato clericale con particolare riferimento alla dimissione penale nel vigente codice di diritto canonico*, Rzym, 1997, 65.

¹² S.A. Szuromi, *Dottrina e disciplina della Chiesa: Teoria – fonti – istituti*, Berlin, 2016, 118. V. De Paolis, *Delicta contra sacramentum poenitentiae*, in *Peniodica*, 79 (1990), 177-218.

jednej lub obu postaci eucharystycznych, 8. popełnienie przez duchownego grzechu przeciw szóstemu przykazaniu z osobą dorosłą pozbawioną habitualnego używania rozumu, 9. nabywanie albo przechowywanie lub rozpowszechnianie w celach lubieżnych pornografii przedstawiającej nieletnich poniżej 18 roku życia¹³. Ów katalog został przypomniany w celu uświadomienia ciężkości kary jaką jest wydalenie ze stanu duchownego¹⁴.

2. SPOSOBY UTRACENIA STANU DUCHOWNEGO

Zgodnie z kanonem 290 KPK stan duchowy można utracić na trzy sposoby¹⁵. Pierwszym jest wyrok sądowy lub dekret administracyjny, które orzekają nieważność przyjętych święceń. Tym samym duchowny traci wszelkie uprawnienia związane ze stanem duchownym oraz traci możliwość wykonywania władzy święceń. Drugim sposobem jest kara wydalenia wymierzona zgodnie z przepisami prawa w wyniku popełnienia przez duchownego ciężkich przestępstw takich jak: usiłowanie zawarcia związku małżeńskiego, herezja, schizma, apostazja, profanacja postaci Eucharystycznych, solicytacja, użycie przemocy fizycznej w stosunku do Papieża, konkubinat, trwanie w grzechu przeciwko czystości, które rodzą zgorszenie, przestępstwa popełnione z użyciem przemocy, przestępstwa publiczne oraz dokonane z osobą małoletnią, która nie ukończyła szesnastego roku życia. Kolejnym sposobem jest Reskrypt Stolicy Apostolskiej udzielny diakonom tylko z poważnych przyczyn, a prezbiterom z najpoważniejszych¹⁶.

¹³ Por. M. Stokłosa, tamże, 107-108.

¹⁴ Por. A. D'Auria i C. Papale, *I delitti riservati alla Congregazione per la Dottrina della Fede*, Rzym, 2014, 113; C.J. Scicluna, *Procedura e prassi presso la Congregazione per la dottrina della fede riguardo ai delicta graviora*, w AA.VV., *Processo penale e tutela dei diritti nell'ordinamento canonico*, (pod redakcją D. Cito), Mediolan, 2005, 279-288.

¹⁵ Por. Sacra Congregatio Pro Doctrina Fidei, *Normae procedurales Ordinarius competens*, 14.10.1980, 72 (1980), 1136-1137.

¹⁶ Por. L. Chiapetta, *Il codice di diritto canonico. Commentario giuridico – pastorale*. Pod redakcją F. Catozzella, A. Catta, C. Izzi, L. Sabbarese, Bolonia,

3. PROCEDURA SĄDOWA WYDALENIA ZE STANU DUCHOWNEGO

Zanim trybunał kolegialny zacznie orzekać w sprawie wydalenia ze stanu duchownego, musi najpierw zostać nałożone na duchownego przestępcę upomnienie właściwego ordynariusza, a następnie cenzury *latae sententiae* uwarunkowane ciężkością popełnionego przestępstwa, czy trwanie w uporze, lub wielkość zgorzenia jakiego dopuścił się duchowny¹⁷. Wydalenie ze stanu duchownego jest karą dożywotnią, a jak stanowi prawodawca w kan. 1342 § 2 – kar dożywotnich nie można nakładać dekretem pozasądowym. Aby wymierzyć karę wydalenia ze stanu duchownego należy przeprowadzić proces sądowy, w którym orzeka trybunał składający się z trzech sędziów¹⁸. Ordynariusz po przeprowadzeniu dochodzenia wstępnego powinien rozważyć czy braterskie upomnienie, nagana lub inne środki pasterskiej troski¹⁹ nie wpłyną na duchownego by naprawił swoje postępowanie i przez pokutę wrócił na drogę kapłańskiego powołania. Owo braterskie upomnienie jest warunkiem koniecznym aby podjąć procedurę wydalenia ze stanu duchownego w przypadku gdy duchowny usiłuje zawrzeć małżeństwo kan. 1394 § 1, oraz duchowny konkubinariusz kan. 1395 § 1. Upomnienie które wymierza ordynariusz jest także sprawdzeniem czy duchowny przestępca trwa z uporem w swoim grzechu (przestępstwie).

Zanim rozpocznie się procedura sądowa wydalenia ze stanu duchownego przestępcy, następuje dochodzenie wstępne, które wszczyna kompetentny ordynariusz²⁰. Owo dochodzenie oparte jest na skargach, pogłoskach, doniesieniach osób trzecich czy mediów. Ordynariusz do każdej z takich informacji musi podchodzić z ostrożnością, nie

381 – 382; K. Kucharczyk, *Lex coelibatus nella dottrina giuridica della Chiesa cattolica*, Rzym, 2013, 9-92.

¹⁷ Por. K. Rudzińska, *Kara wydalenia ze stanu duchownego*, w: *Prawo Kanoniczne*, 53/1-2 (2010), 203-231.

¹⁸ Por. KPK kan. 1425 § 1, 2°.

¹⁹ Por. M. Stokłosa, *tamże*, 29.

²⁰ Por. J. Llobell, *Il giusto processo penale nella Chiesa e gli interventi (recenti) della Santa Sede*, "Archivio giuridico" 2012, 293-357.

lekceważyć jej, ale dokładnie zbadać czy aby pogłoski lub doniesienia nie są fałszywe. Takie działanie wymaga od ordynariusza roztropności, oraz sprawiedliwego i rzetelnego badania sprawy. Jeśli ordynariusz posiada dowody na zaistnienie przestępstwa, może odstąpić od dochodzenia wstępnego i rozpocząć proces sądowy. Natomiast jeśli kompetentny ordynariusz jest przekonany o słuszności oskarżeń, powinien wszcząć dochodzenie wstępne, zgodnie z przepisami kan. 1717 § 1.

Dochodzenie wstępne zostaje wszczęte dekretem ordynariusza, w którym decyduje czy postępowanie będzie prowadził osobiście czy przez wyznaczoną przez niego osobę²¹. Ten kto będzie prowadził postępowanie wstępne nie może występować jako sędzia w ewentualnym procesie karnym w tej samej sprawie o czym stanowi prawodawca²². Dlatego postępowania wstępnego nie powinien przeprowadzać wikariusz sądowy. Wszczynając postępowanie wstępne ordynariusz ma obowiązek mianować notariusza, którego zadaniem jest rzetelne protokołowanie zeznań, sporządzenie protokołu z dokonanej wizji lokalnej miejsca popełnienia przestępstwa oraz uwierzytelnienie akt tego postępowania²³. Celem postępowania wstępnego jest ustalenie celowości postępowania sądowego. W trakcie dochodzenia należy odpowiednio wezwać i przesłuchać świadków oraz podejrzanego, zebrać dokumenty publiczne i prywatne, które mają znaczenie dowodowe w sprawie popełnionego przestępstwa. Prawodawca zastrzega by dochodzenie wstępne było przeprowadzone z ostrożnością, by nie było źródłem skandalu²⁴, oraz co bardzo istotne, aby podczas postępowania nie ucierpiało dobre imię osoby podejrzanego oraz pozostałych osób w jakikolwiek sposób związanych z popełnionym czynem przestępczym²⁵.

²¹ Por. I. Zuanazzi, *Il principio di legalità nella funzione amministrativa canonica*, w *Ius Ecclesiae*, 8, 1996, 44.

²² Por. KPK kan. 1717 § 3.

²³ Por. M. Stokłosa, tamże, 53.

²⁴ Por. KPK kan. 1717 § 1.

²⁵ Por. KPK kan. 1717 § 2.

Kodeks Prawa Kanonicznego z 1983 roku nie wspomina o udziale adwokata, natomiast nic nie stoi na przeszkodzie by duchowny podejrzany o popełnienie przestępstwa mógł skorzystać z pomocy obrońcy²⁶.

Prowadzący postępowanie wstępne może zasięgnąć rady promotora sprawiedliwości, który może uczestniczyć w przesłuchaniu oraz formułować pytania do oskarżonego, które jedynie zadaje prowadzący postępowanie²⁷.

Ordynariusz po przeanalizowaniu akt dochodzenia wstępnego, powinien dekretem podjąć odpowiednią decyzję o kolejnych etapach postępowania w sprawie oskarżenia duchownego o popełnienie przestępstwa zagrożonego wydaleniem ze stanu duchownego. Przed podjęciem decyzji może wysłuchać opinii dwóch sędziów lub innych biegłych w prawie²⁸.

Gdy ordynariusz po przeanalizowaniu akt z postępowania wstępnego uzna, iż oskarżenie jest bezpodstawne, powinien dekretem umorzyć sprawę i przekazać akta do tajnego archiwum kurii²⁹. Jeśli natomiast akta dochodzenia wstępnego wskazują na popełnienie przestępstwa zagrożonego karą wydalenia ze stanu duchownego, ale owo przestępstwo nie jest zarezerwowane Kongregacji Nauki Wiary, to zanim wystąpi na drogę sądową, powinien rozważyć, czy istnieją warunki do naprawienia zgorzienia, wyrównania naruszonej sprawiedliwości, poprawy oskarżonego za pomocą środków duszpasterskich, o których mowa w kan. 1341.

Jeżeli po wyczerpaniu duszpasterskich środków takich jak upomnienie, czy nawet kar *ferendae sententiae* wymierzonych drogą administracyjną jak i sądową, duchowny oskarżony o popełnienie przestępstwa nadal trwa w uporze, ordynariusz ma obowiązek wnieść skargę na

²⁶ Por. M. Stokłosa, tamże, 54; A. Miziński, Status prawny adwokata w Kościele łacińskim, Lublin, 2011, 346–355; P. Skonieczny, *Dyspensa od celibatu kościelnego. Próba syntezy teoretycznej*, Kraków, 2018, 103.

²⁷ Por. KPK kan. 1561; V. Ferrara, *Diritto Oggettivo o Processulae per le cause di nullita dell'ordinazione. Giurisprudenza e Prassi vigente*, w *Studi in Onore del Cardinale Giuseppe Casoria*, Neapol, 1992, 229-250.

²⁸ Por. KPK kan. 1718 § 3.

²⁹ Por. KPK kan. 1323.

drogę procesu sądowego. Kompetentna władza odpowiednim dekretem przesyła akta z postępowania wstępnego rzecznikowi sprawiedliwości³⁰.

Proces karny odbywa się według przepisów KPK z zachowaniem kan. 1400 – 1500 (prawo procesowe), oraz z kan. 1501 – 1655 (zwykłego procesu spornego), a także należy uwzględnić przepisy, które dotyczą ochrony dobra publicznego. Proces karny jest więc prowadzony zgodnie ze schematem zwyczajnego procesu spornego. Rozpoczyna się od przedłożenia *libellom accusationis* właściwemu trybunałowi. Następnie po przyjęciu skargi powodowej ma miejsce wezwanie stron przed sąd w celu zawiązania sporu. Po jego zawiązaniu następuje postępowanie dowodowe, które przed zamknięciem jest poprzedzone publikacją akt. Postępowanie sądowe w sprawie wydalenia ze stanu duchownego zamyka dyskusja nad sprawą i orzeczenie trybunału.

Skargę powodową składa do trybunału rzecznik sprawiedliwości, który w procesie pełni rolę powoda. Ma on obowiązek chronić dobro wspólne Kościoła, które zostało naruszone przez popełnione przestępstwo zagrożonego karą wydalenia ze stanu duchownego³¹. Pełni on swój urząd w imieniu Kościoła, dlatego też wszelkie ważniejsze decyzje powinien konsultować z ordynariuszem. Dlatego też nie może on sam z własnej inicjatywy zainicjować procesu karnego, zrezygnować z przedłożenia właściwemu trybunałowi skargi powodowej³², czy też wnieść apelacji do wyższego trybunału lub z niej zrezygnować bez zgody ordynariusza.

Sprawy karne obwarowne wydaleniom ze stanu duchownego są zarezerwowane trybunałowi składającemu się z trzech sędziów³³, jeśli jednak wymaga tego ciężar sprawy ordynariusz może polecić rozpatrzenie sprawy kolegium składającemu się z pięciu sędziów. Skład trybunału zostaje ustanowiony zgodnie z zasadami określonymi w normach ogólnych

³⁰ Por. KPK kan. 1721 § 1.

³¹ Por. M. Stokłosa, tamże, 57.

³² Por. KPK kan. 1724 § 1.

³³ Por. KPK kan. 1425 § 1,2°.

prawa procesowego. Sędziowie trybunału oraz współpracownicy są zobowiązani w procesie karnym do zachowania tajemnicy urzędowej³⁴.

Podczas trwania procesu mogą pojawić się trudności, których rozwiązanie będzie potrzebowało interwencji ordynariusza ze względu na dobro publiczne³⁵. Mogą nastąpić trudności w składaniu zeznań przez świadków, np. spowodowane ingerencją oskarżonego duchownego zwłaszcza, jeżeli duchowny trwa z uporem w przestępstwie. W takich sytuacjach ordynariusz na każdym etapie postępowania, po wysłuchaniu opinii promotora sprawiedliwości i wezwaniu samego oskarżonego, może dekretem podjąć decyzję o zastosowaniu środków ostrożności, które prawodawca wymienił w kan. 1722 KPK. Kodeks wymienia następujące środki ostrożności:

- oddalenie od sprawowania świętej posługi (np. zakaz sprawowania wszystkich aktów wynikających z przyjętych święceń, z wyjątkiem odprawiania Mszy św. w sposób prywatny);
- zakaz sprawowania pełnionego urzędu (proboszcza, wikariusza, kapelana) czy zakaz sprawowania zadania (adwokata, katechety);
- nakaz zamieszkania w odpowiednim miejscu;
- zakaz przebywania w jakimś miejscu czy na jakimś terytorium
- zakaz publicznego sprawowania Ofiary Eucharystycznej, a nawet publicznego w niej uczestniczenia³⁶.

Decyzje o nałożeniu owych ograniczeń podejmuje jedynie ordynariusz. Mają one charakter zapobiegawczy przed ewentualną dalszą eskalacją zgorznienia lub przed niewłaściwym przebiegiem procesu.

Zastosowane wobec oskarżonego środki ostrożności, które wymienił wyżej, powinny zostać odwołane w jakimkolwiek stadium procesu po stwierdzeniu przez ordynariusza ustania przyczyn ich nałożenia. Z mocy samego prawa ustają one po zakończeniu procesu karnego.

³⁴ Por. KPK kan. 1455 § 1.

³⁵ Por. M. Stokłosa, tamże, 58.

³⁶ Por. J. Canosa, *Il procedimento amministrativo disciplinare previsto in alcuni regolamenti vigenti nella Curia Romana*, w *Processo penale e tutela dei diritti nell'ordinamento canonico*, pod redakcją D. Cito, Mediolan, 2005, 433-439.

Oskarżony w procesie karnym ma prawo do obrony, o czym wspomniano wyżej. Przejawia się to w uczestnictwie adwokata w procesie od samego początku do jego zakończenia. Ustawodawca zaznaczył w kanonie 1723 § 1, że sędzia lub przewodniczący trybunału powinien poinformować oskarżonego przed zawiązaniem sporu, iż ma możliwość ustanowienia sobie adwokata, dając oskarżonemu odpowiedni czas na jego wezwanie. Gdyby duchowny nie skorzystał z takiej możliwości, lub nie uczyniłby tego w odpowiednim terminie, prawodawca nakłada na sędziego obowiązek wyznaczenia przed zawiązaniem sporu adwokata z urzędu³⁷. W procesie karnosądowym, w przeciwieństwie do procesu spornego, oskarżony nie może bronić się sam³⁸.

Oskarżony korzystając z prawa do obrony ma możliwość w procesie karnym zabrać głos w procesie jako ostatni³⁹. Może to uczynić ustnie, pisemnie, osobiście lub za pośrednictwem adwokata czy pełnomocnika. Kolejną istotną kwestią związaną z prawem oskarżonego do obrony jest zakaz żądania od niego złożenia przysięgi prawdziwości swoich zeznań. W procesie karnym zostaje uchylona zasada wyrażona w kan. 1531 § 1, która obowiązuje także stronę pozwaną do ujawnienia w całości prawdy⁴⁰.

Sprawa o popełnienie przestępstwa, zagrożona wydaleniem ze stanu duchownego musi być rozpatrywana przez trybunał kolegialny. Jeśli podczas procesu okazałoby się, że oskarżony nie popełnił przestępstwa, trybunał jest zobowiązany wydać orzeczenie niewinniające⁴¹. Natomiast postępowanie powinno zostać przerwane, a niewinność duchownego powinna zostać orzeczona wyrokiem.

Prawo do apelacji wyroku wydanego przez trybunał pierwszej instancji w sprawie popełnienia przestępstwa zagrożonego karą wydalenia ze stanu duchownego posiada oskarżony, jak i promotor sprawiedliwości.

³⁷ Por. KPK kan. 1723 § 2.

³⁸ Por. J. Krukowski, *Prawo administracyjne w Kościele*, Warszawa 2011, 455.

³⁹ Por. KPK kan. 1725.

⁴⁰ Por. M. Stokłasa, tamże, 60.

⁴¹ Por. KPK kan. 1726.

Duchowny może zaskarżyć wyrok trybunału pierwszej instancji, gdy uzna go za niesprawiedliwy.

Rzecznik sprawiedliwości ma prawo wnieść apelację gdy jego zdaniem nie naprawiono w sposób wystarczający zgorzenia lub nie przywrócono naruszonej sprawiedliwości. Decyzja o wniesieniu apelacji powinna być skonsultowana z ordynariuszem.

Wniesienie apelacji jest regulowane przepisami kanonów procesu spornego. Skutkiem jej jest zawieszenie wykonywania wyroku aż do definitywnego rozstrzygnięcia sprawy w trybunale apelacyjnym⁴².

Utrata stanu duchownego za popełnienie przestępstwa zagrożonego karą wydalenia ze stanu duchownego następuje w momencie wykonania wyroku skazującego oskarżonego na taką karę⁴³. Kara wydalenia ze stanu duchownego, wymierzona zgodnie z prawem, nie uwalnia od zachowania celibatu kapłańskiego. Po nałożeniu kary wydalenia, duchowny nie może pełnić żadnych funkcji płynących ze święceń, z wyjątkiem zachowania celibatu, od którego może zostać zdyspensowany jedynie przez Ojca Świętego, oraz ma prawo udzielić rozgrzeszenia osobom znajdującym się w niebezpieczeństwie śmierci.

Zgodnie z kanonem 293 Kodeksu Prawa Kanonicznego duchowny utraciwszy stan duchowny traci uprawnienia właściwe stanowi duchownemu i nie podlega żadnym obowiązkom. Ma zakaz wykonywania władzy święceń i zostaje pozbawiony wszystkich urzędów, zadań i wszelkiej władzy delegowania⁴⁴.

Powyżej została opisana procedura wydalenia ze stanu duchownego za przestępstwa nie zarezerwowane Kongregacji Nauki Wiary, a które muszą zostać osądzone w procesie karnym przez trybunał kolegialny.

Należy nadmienić, iż wydalony ze stanu duchownego na podstawie reskryptu Stolicy Apostolskiej, na podstawie wyroku sądowego lub na mocy jednego z uprawnień udzielonych Kongregacji do spraw

⁴² Por. KPK kan. 1638.

⁴³ M. Stokłosa, tamże, 61.

⁴⁴ Por. E. Colagiovanni, *La procedura per la dispensa dagli onori del sacerdozio e del diaconato, w I procedimenti speciali nel diritto canonico*, Libreria Editrice Vaticana, Città del Vaticano 1992, 382.

Duchowieństwa może za zgodą Stolicy Apostolskiej w wyjątkowych sytuacjach zostać przywróconym do stanu duchownego. Osoba ta powinna taką prośbę skierować za pośrednictwem zyczliwego mu biskupa diecezjalnego, który wyrazi zgodę na przyjęcie go do swojej diecezji, czyli na inkardynację⁴⁵.

BIBLIOGRAFIA

- Astigueta D., *Facoltà concesse alla Congragazione per il Clero*, in *Periodica*, 99 (2010).
- Borek D., *Concursus in delicto. Formy zjawiskowe przestępstwa w kanonicznym prawie karnym*, Warszawa, 2014.
- Calabrese A., *Diritto penale canonico*, Cinisello Balsamo, 1990.
- Canosa J., *Il procedimento amministrativo disciplinare previsto in alcuni regolamenti vigenti nella Curia Romana*, w *Processo penale e tutela dei diritti nell'ordinamento canonico*, pod redakcją D. Cito, Mediolan, 2005.
- Colagiovanni E., *La procedura per la dispensa dagli onori del sacerdozio e del diaconato*, w *I procedimenti speciali nel diritto canonico*, Libreria Editrice Vaticana, Città del Vaticano, 1992.
- Congregatio pro Doctrina Fidei, *Normae de gravioribus delictis*, 21.05.2010, AAS 102(2010), s. 419-430. Tekst w języku polskim w: *L'Osservatore Romano* nr 10(326) 2010.
- D'Auria A. i Papale C., *I delitti riservati alla Congregazione per la Dottrina della Fede*, Rzym, 2014.
- De Paolis V., *Delicta contra sacramentum poenitentiae*, in *Periodica*, 79 (1990).
- Ferrara V., *Diritto Oggettivo o Processulae per le cause di nullita dell'ordinazione. Giurisprudenza e Prassi vigente*, w *Studi in Onore del Cardinale Giuseppe Casoria*, Neapol, 1992.
- Kodeks Prawa Kanonicznego Jana Pawła II (KPK), 25.01.1983, przekład polski zatwierdzony przez Konferencję Episkopatu Polski, stan prawny na dzień 8 sierpnia 2023 r.,
- Krukowski J., *Prawo administracyjne w Kościele*, Warszawa 2011.
- Llobell J., *Il giusto processo penale nella Chiesa e gli interventi (recenti) della Santa Sede*, "Archivio giuridico", 2012.

⁴⁵ Por. P. Pavanello, *Servizio ministeriale fuori della struttura di incardinazione*, w L. Navarro ed., *L'istituto dell'incardinazione. Natura e prospettive*, Mediolan, 2006, 201-202.

- Lombardia P., *Estatuto juridico de los ministros sagrados en la actual legislación canónica*, in: *Liber Amicorum Monsigneur Onclin*, Glemboux, 1976.
- Miziński A., *Status prawny adwokata w Kościele łacińskim*, Lublin, 2011.
- Ostrowski J., *La perdita dello stato clericale con particolare riferimento alla dimissione penale nel vigente codice di diritto canonico*, Rzym, 1997.
- Pappadia F., *Ambito e procedimento di applicazione delle facoltà speciali della Congregazione per il Clero*, w *Ius Ecclesiae*, 1(2011).
- Pavanello P., *Servizio ministeriale fuori della struttura di incardinazione*, w L. Navarro ed., *L'istituto dell'incardinazione. Natura e prospettive*, Mediolan, 2006.
- Rudzińska K., *Kara wydalenia ze stanu duchownego*, w: *Prawo Kanoniczne*, 53/1-2, 2010.
- Sacra Congregatio Pro Doctrina Fidei, *Normae procedurales Ordinarius competens*, 14.10.1980.
- Sanchis J., *Comunione e tutela penale dei Sacramenti*, w *Monitor Ecclesiasticus*, 1991.
- Scicluna C.J., *Procedura e prassi presso la Congregazione per la dottrina della fede riguardo ai delicta graviora*, w AA.VV., *Processo penale e tutela dei diritti nell'ordinamento canonico*, (pod redakcją D. Cito), Mediolan, 2005.
- Skonieczny P., *Dyspensa od celibatu kościelnego. Próba syntezy teoretycznej*, Kraków, 2018.
- Sobór Watykański II, *Konstytucja dogmatyczna o Kościele „Lumen Gentium”*, 1964.
- Stokłosa M., *Utrata stanu duchownego w aktualnym prawodawstwie Kościoła łacińskiego*, Warszawa, 2015.
- Syryjczyk J., *Kanoniczne prawo karne*, Warszawa, 2003.
- Szuromi Sz. A., *Dottrina e disciplina della Chiesa: Teoria – fonti – istituti*, Berlin, 2016.
- Wronowska M., *Przyczyny i procedura wydalenia ze stanu duchownego*, „Studia Elckie 16” (2014) nr 4.
- Urso P., *Lo statuto giuridico dei ministri ordinati*, w AA.VV., *Episcopato, presbiteriato, diaconato. Teologia e diritto canonico*, Mediolan, 1988.
- Valdrini P., *Comunità, persone, governo*, Città del Vaticano, 2013.
- Zuanazzi I., *Il principio di legalità nella funzione amministrativa canonica*, w *Ius Ecclesiae*, 8, 1996.

Streszczenie

Mężczyzna ochrzczony, który przyjął sakrament święceń ważnie, jeżeli popełnia przestępstwo w świetle prawodawstwa kościelnego, podlega tym samym kościelnej władzy karania. Każde przestępstwo, które wyróżnione jest w aktualnym Kodeksie Prawa Kanonicznego podlega stosownej sankcji. Najcięższą z nich

jest wydalenie ze stanu duchownego. Każdy taki przypadek rozpatrywany jest przez stosowny trybunał kolegialny. Jak stanowi prawodawca, utracenie stanu duchownego może odbyć się na trzy sposoby: wyrokiem sądowym lub dekret administracyjny, uznającym nieważność przyjętych święceń, karą wydalenia ze stanu duchownego w skutek popełnionych przestępstw, bądź Rekskryptem Stolicy Apostolskiej. W każdym z tych przypadków na względzie należy zawsze najpierw mieć dobro wspólnoty Kościoła, jak również prawo do dobrego imienia duchownego oskarżonego o popełnienie przestępstwa tak, by wyrok był słuszny i sprawiedliwy. W związku z tym przestrzeganie procedur opisanych w powyższym artykule jest tak istotne.

Słowa kluczowe: kara kanoniczna, prawodawstwo kościelne, sąd kościelny, wydalenie ze stanu duchownego

Summary

A baptised man who has received the Sacrament of Holy Orders, when committing an offence in the light of ecclesiastical law, consequently is subject to the authority of the Church. Each offence specified in the current Code of Canon Law is enquired and is subject to appropriate sanctions. The most severe malpractices lead to expulsion from the clergy. Each case is considered by an appropriate Collegiate Tribunal. According to the legislator, the loss of the clerical status can occur in three ways: by a court judgment or an administrative decree that declares the invalidity of the orders received, the penalty of expulsion from the clerical state as a result of committed crimes, or through the Rescript of the Holy See. In each of the aforementioned cases, the principal aim is to maintain the good name of the Church's community as well as maintaining the good name of the priest accused of a crime, so that the sentence is legitimate and fair. Therefore, following the procedures outlined in the article above are crucial.

Keywords: church legislation (canon law), Ecclesiastical court, canonical penalty, loss of the clerical state